

Overgrep og omsorgssvikt mot barn og unge

Spektrum av overgrep, vold og omsorgssvikt.

Risikofaktorer og tegn.

Claus Møller, overlege Barne- og Ungdomsklinikken, Haukeland Sykehus.

Fagdag Jølster 21. november 2019

Hvor hyppig i Norge?

- **Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år . 2019 NKVTS. UEVO studien**
- 9240 ungdom fik digital spørreskjema
- **1 av 5 (20%)** har opplevet **hardhendt behandling**
- **1 av 20 (5%)** opplevet **alvorlig grov vold** fra foreldre. Ex sparket, slått med hard gjenstand og banket opp.
- Over halvparten har også opplevet psykisk vold/psykiske krenkelseser. Jenter>gutter.

Hvor hyppig i Norge? fortsatt..

- 1 av 20 (5%) opplevet **seksuelle overgrep fra en voksen**. Ofte uten for familien.
- 1 / 4 av disse angav en av foreldrene, som overgriper (oftest far)
- **IKKE FORTALT** om de var utsatt for fysisk vold: 56 % . Skam og skyld
- **IKKE FORTALT** om seksuelle overgrep fra voksne: 44 %. Skam og skyld
- SÅRBARE GRUPPER/FAMILIER: dårlig familie økonomi. Foreldre med problemer med rus, psykisk sykdom og kriminalitet.
- <https://www.nkvts.no/rappport>

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling
- Psykisk vold
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- Seksuelle overgrep
- Vitne til vold
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Viktigst er å forsøke å se fra barnets side

- Er det som skjer skadelig for barnet i dag og for senere utvikling?
- Vi trenger ikke å forstå hvorfor foresatte slår barnet, utføre overgrep eller utsetter barnet for omsorgssvikt, men vi må kunne se at det er skadelig for barnet.
- Er det bra å være barn i dette hjem?
- Noen av de barn som har størst senskader har aldri vist ytre skader.

Et stort spektrum

- Den største gruppe har ingen ytre tegn til påført vold eller seksuelle overgrep.
- Noen har forbigående ytre tegn til vold eller seksuelle overgrep
- Noen har alvorlige og opplagte ytre skader, som alle kan se . Flere av mine foto
- I den ekstreme ende finns barnedrap. Eventuell påførte skader som gir livslange fysiske følgetilstander.
- I alle disse grupper kan det finnes betydelig senskader.

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- **Fysisk mishandling.**
- Psykisk vold
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- Seksuelle overgrep
- Vitne til vold
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Hva utsettes barn for nr. 1 (et mindre utvalg)

- Grensesetting/ oppdragelse? Mye er nok manglende impuls kontroll, lav selvfølelse og manglende empati hos overgriper? Mange forskjellige årsaker.
- Slag over fingre, slag mot hode, flat hånd eller knyttneve.
- Slag med instrumenter: Stokk, lineal, kleshengere, børste, div. kjøkken redskaper, belte, tov, ledninger mm
- Klypping av hud: kinn, øre, arme , penis og pung. Avriving av hår.
- Holdes fast så voldsomt der kommer blåmerker, ex overarmer.

Hva utsettes barn for nr. 2 (fysiske skader)

- Dyttes eller slenges inn i vegg, div kanter (dører, møbler, senger)
- Barn sparkes
- Problemer med å tåle spedbarns gråt. Noen rister babyen kraftig og barnet slutter da å gråte. Noen ganger brukes dette flere ganger. Risk for alvorlige skader på hjernen. 1/3 dør.
- «Påførte hodeskader» eller «Shaken baby with impact injury». Fille risting.

Hva utsettes barn for nr. 3 (fysisk og emosjonell)

- Foreldre som ikke evner å etablere en trygg og stabil relasjon til deres spedbarn de første levemåneder og de første år.
- Foreldre som ikke kan sikre barnet et hjem/familie med forutsigelige trygge rammer i hverdagen.
- Omsorgssvikt ved at alm helse ikke ivaretas på det fysiske plan.
- Ytrer tegn til dette er: over/undervekt, dårlig tannstatus, feil påkledning i forhold til klima, fysiske sykdommer blir utilstrekkelig behandlet samt div psykosomatiske tilstander.
- Det emosjonelle miljø i hjemmet er preget av emosjonell kulde, verbal nedvurdering. Eventuell meget skiftende og uforutsigelige emosjonelle forhold.

Fingermerker på rumpe. OBS markert i kanten

20.11.2019

Brannskade. Tydelig grense mellom frisk hud og 2. og 3. grads forbrenning. Fastholdt, under det varme vann.

Fysisk mishandling er ofte en del av mer omfattende emosjonell avvísning, som gir langtidsskader.

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling.
- **Psykisk vold**
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- Seksuelle overgrep
- Vitne til vold
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Psykisk vold, eksempler

- Alltid uvennlige og ukjærlig tiltale og omsorg.
- Følelsmessig avisning
- Nedsettende omtale i andres påhør. Verbal terrorisering.
- Gjøres til latter over for andre.
- Selvfølelsen nedbrytes. Blir lett mobbet. Langtidsskader
- Isolering. Barnet holdes borte fra skole eller samvær med andre barn

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling
- Psykisk vold
- **Omsorgssvikt- «Neglect»**
- Seksuelle overgrep
- Vitne til vold
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Omsorgssvikt ?

Omsorgssvikt I

- Barnet får ikke optimale oppvekstsvilkår.
- Ernæring ensidig eller for lite/ for mye.
- Klær tilsvarer ikke årstid eller vær
- Allmenn helse ivaretas ikke. Tannstatus ? Ingen vaksiner. Lege oppsøkes ikke ved sykdom.
- Holdes borte fra skole og venner.
- Årsaker: bla fattigdom, evnevek og psyk syke foreldre

Omsorgssvikt II

- Barn med kronisk sykdom får ikke den behandling de trenger. Ordinert medisin gis ikke. Kontroll hos lege glemmes eller neglisjeres.
- Der er utilstrekkelig tilsyn i forhold til risiko for fall og skader. (ex drukninger, brannskader, kuldeeksposisjon med mer)
- Alkohol og medikamentmisbruk gir ofte omvendt foreldre/barn ansvar. Barn tar et urimelig ansvar i hjemmet (parentifisering).

Obs, dårlig tannstatus kan være en del av mere omfattende omsorgssvikt

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling
- Psykisk vold
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- **Seksuelle overgrep**
- Vitne til vold
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Typer seksuelle overgrep

- Eksponering av genitalia
- Kyss og uønsket berøring/beføling
- Onani
- Oral kontakt med barnets genitalia
- Pornografi vises til barnet
- Misbruk over internett.
- Penis i barnets munn
- Samleie i vulva (introitus vagina)
- Penetrasjon med finger av anus og/eller vagina
- Penetrasjon med penis av anus og/eller vagina.

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling
- Psykisk vold
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- Seksuelle overgrep
- **Vitne til vold**
- Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)

Vitne til vold

- Spesiell vold mellom foreldre er underreportert.
- Barnet er vitne til at en foreldre (oftest mor), som skal være barnets trygge beskytter blir skadet og blir hjelpeløs. Barnet tror eventuell at mor er død.
- Vold mot en foreldre, endre søsken, dyr og møbler i hjemmet er indirekte en alvorlig trussel mot barnet. Det kan være et terrorregime i hjemmet.
- Det regnes i dag for å være like skadelig for barn å være vitne til vold som selv å bli utsatt for vold.

Forskjellige typer omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn

- Fysisk mishandling
- Psykisk vold
- Omsorgssvikt- «Neglect»
- Seksuelle overgrep
- Vitne til vold
- **Medisinsk misbruk (oppdiktet eller fabrikkerte symptomer)**

Medisinsk misbruk (Münchausen by proxy)

- Foreldre oppdikter symptomer sykehistorier som ikke er reelle.
- Der fabrikkeres symptomer. Noen gang dødelige
- Symptomer overdrives og behandling angis ikke å ha effekt, dersom barnet har reel sykdom.
- Barnet utsettes for omfattende undersøkelser, innleggelses og behandling som ikke trengs. Foreldre blir ikke tilfredse om undersøkelser er normale
- Det er legene og annet helsepersonell, som er redskapet for «mishandlingen». Dette er skadelig for barnet.
- Dette er sjeldent, men forekommer. Meget viktig at samarbeide rund en sådan sak er tverrfaglig og i en mindre gruppe. Notater i lukket arkiv ?

Påførte hode skader.

- Barn er ofte under 1 år og de fleste under 6 måneder.
- Ved innleggelse kan de ha pustestans, kramper, være meget irritable eller sløve med lite respons. De er ofte grå og kan virke å være i sjokk.
- De vurderes ofte å være kritisk syke med behov for øyeblikkelig behandling for ikke å dø.
- Der startes ofte behandling for infeksjon i blodet eller hjernen (blodforgiftning eller hjernehinnebetennelse).
- Flere blir behandlet på intensivavdeling.
- Foreldre forklarer, «intet er hendt» eller fall fra ubetydelig høyde.

Filleristing eller påførte hodeskader.

- Spedbarnets hjerne er mere bevegelig og muskelkontroll over hode og hals er dårlig. Større risiko for skade på hjernen.
- Blødning under den harde hjernehinne (subdurale blødninger)
- Blødning i øyets netthinne (retina)
- Skader overfladisk og dypere i hjernen (MR)
- Pustestans, surstoffmangel som gir typiske hjernesker (MR)
- Noen har flere ribbensbrudd og/eller skallebrudd
- Noen får brudd i de lange knoklers vekstsoner, «bøttehank frakturer» (metafyse frakturer)
- Noen har flere blåmerker på huden

Shaken baby Syndrome. «Fille risting». Skademekanisme

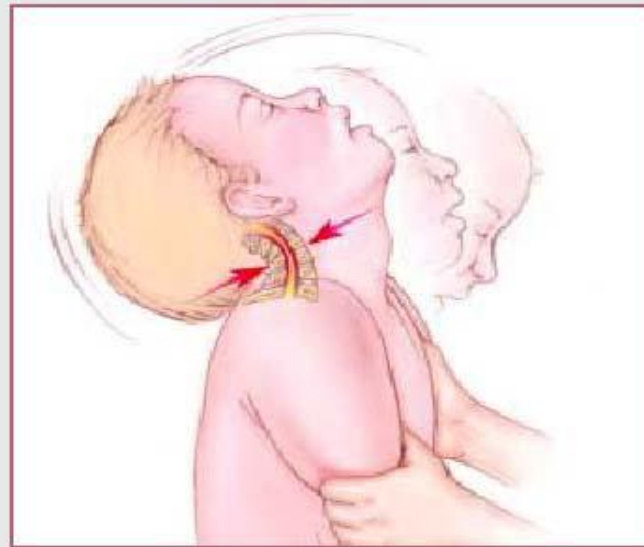
FIGURE 1
Acceleration-deceleration injury

Violent shaking produces acceleration-deceleration forces that cause significant injury to the brain. Rotational forces exerted on the brain result in shear injury.

AMY COLLINGSWORTH AND SCIENCE

FIGURE 4
Spinal cord injury

Violent shaking can cause trauma directly to the spinal cord resulting in apnea and cardiovascular collapse.

AMY COLLINGSWORTH AND SCIENCE

FIGURE 3
The magnifying force of an impact injury

The impact of the infant's head against a solid surface magnifies the forces suffered by the brain by 10 to 50 times compared to the forces caused by shaking alone.

AMY COLLINGSWORTH AND SCIENCE

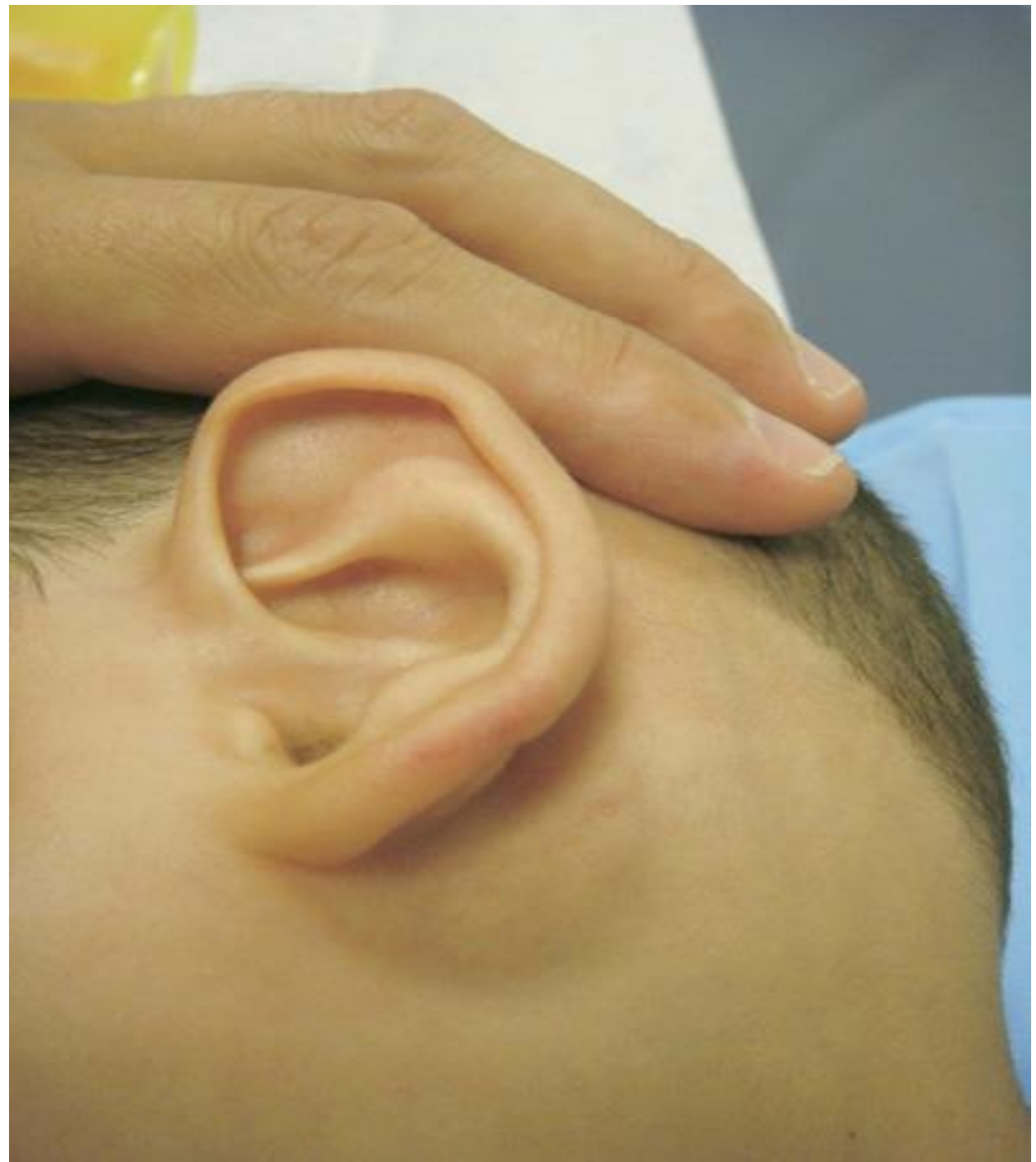
RED FLAG. Er dette noe å bry seg om?

- De fleste skader hos barn og småbarn er en følge av vanlige uhell.
- Fysiske tegn og skader som er uvanlige.
- Lokalisasjon av skader er uvanlig for alder
- Stemmer ikke med angitt skade mekanisme
- Forsinket kontakt med helsepersonell. Vanligvis ville det ha gitt kontakt
- Flere skader som ikke kan være fra samme skade mekanisme
- Forskjellig alder på skader.

Helsebiblioteket

- <https://www.helsebiblioteket.no/fagprosedyrer/ferdige/mishandling-av-barn-fysisk>
- Her er der lister med funn som skal få deg til å tenke
- Kanskje er det ikke som det blir presentert.
- Kanskje er det ikke bra å være barn i dette hjem.
- Dette må jeg drøfte med andre
- Dette må henvises til kollegaer med mer erfaring.

**Slag bak øre av far p.g.a.
banning**

13 år jente slått med ledning til lander av mobiltelefon. OBS åpne løkke, «open loops».

Alle kan ta feil, og alle gjør det !

- Dette krever lang læring.
- Viktig å dele problemer og funn med andre kollegaer
- Viktig at dette ikke blir erstatning for å melde eller henwise til erfarne kollegaer.
- OK å dele dine feil, mulige feil og problemer med andre. Ofte er mindre grupper bedre til dette.
- Det er ofte ikke bare en måte å gripe det an på, men «feie under gulvteppet» er ikke å anbefale.

Følger av omsorgssvikt, vold og overgrep:

- Anna Kirkeengen. En syk kilde. Tidsskr Nor Legeforen 2019 doi: 10.4045/tidsskr.18.0622
- Felitti VJ, Anda RF, Nordenberg D et al. Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. Am J Prev Med 1998; 14: 245–58.

God hjelp fra gode nettsider, spesiell NKVTS

- **Nasjonal kompetansesenter mot vold, traumer og stress.**
- <https://voldsveileder.nkvts.no/vold-mot-barn/>
- Meget bra veileder med korte gode råd og gode referanser.
- **Up to date** har gode oversiktsartikler
- [https://www.uptodate.com/contents/physical-child-abuse-recognition?topicRef=6600&source=see link](https://www.uptodate.com/contents/physical-child-abuse-recognition?topicRef=6600&source=see_link)
- **Helsebiblioteket.** Se etter barn og faglige retningslinjer